

Vates-säätiön lausunto luonnoksesta laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista

1 luku Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus

Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu YK:n vammaissopimuksen sisällön edellytykset säädökselle. Esteiden poistaminen on tärkeää yhdenvertaisuuden toteuttamisessa. Säädöstekstiin tulisi lisätä maininta siitä, että henkilön tulee saada ko. palvelut *omalla äidinkielellään*. Tämä on yksi edellytys esteettömään osallistumiseen, osallisuuteen ja yhdenvertaiseen palveluiden saavutettavuuteen.

2 § Lain soveltamisala

Lakiesityksen perusteluissa positiivista on se, että vammaisuuden kuvaamisen lähtökohtana jatkossa ei ole lääketieteellinen diagnoosipohjainen määrittely, vaan henkilön suhde ja mahdollisuudet osallistua ympäröivään yhteiskuntaan. Vammaisuuteen liittyvien palveluiden tarkoitus **kompensoida** pitkäaikaisesta vammasta tai sairaudesta johtuvia toimintarajoitteita tukee myös mukauttamisen ratkaisuja, sekä muussa uudistettavassa lainsäädännössä (L ammatillisesta koulutuksesta...) esitettyä työnantajalle myönnettävää tukea (rahoitusta) vaativaa erityistä tukea tarvitsevan henkilön työssä ja työpaikassa selviytymiseen.

4 § Vammaisen henkilön osallistuminen ja osallisuuden tukeminen

Tulkkaukspalveluista kuulo- ja kuulonäkövammaisille sekä puhevammaisille henkilöille säädetään tulkkaukspalvelulaissa. Tästä riippumatta on tärkeää, että lakitekstissä riittävässä määrin säädetään osallistumista turvaavista palveluista, joita myös tulkkaukspalvelut ovat.

5 §:ssä palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä kirjallisena ja tarkistettava säännöllisesti. Myös selvitys toimenpidevaihtoehdoista on saatava kirjallisena.

Säädöksestä ei käy ilmi, toimiiko palvelutarpeen arviointi muuttuneissa tilanteissa nopeasti ja joustavasti ja onko palvelutarpeen arviointiin varattu riittävästi resursseja. Palvelutarpeen arviointi tulee olla linjassa yhdenvertaisuuslain kanssa.

6 § Päätöksenteko ja palvelujen toteuttaminen

Palvelukokonaisuudesta on tarvittaessa tehtävä kirjallinen päätös. Palvelut on toteutettava asiakkaan äidinkielellä. Palvelujärjestelmä ja -ohjaus on toteutettava sellaisena, että lakeihin perustuvat palvelut muodostavat tosiasiallisesti yhtenäisen kokonaisuuden, jotta asiakas ei jää palvelukatveeseen.

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma tulee tehdä kohtuullisessa ajassa. Kyseenalaiseksi voidaan asettaa, onko esim. kolmen kuukauden aika riittävän nopea arvioitaessa kohtuullisuutta ja palveluiden saatavuutta.

Lain perusteluissa laadun määrittely on riittävä. Perusteluissa otetaan huomioon laadun määrittäjinä mm. asiakkaan yksilölliset ominaisuudet, asiakkaan mielipiteet ja toiveet jne., toisin kuin lakiesityksen tekstissä, jossa yksilölliset laatukriteerit eivät nouse esille.

2 luku Erityispalvelut

9 § Henkilökohtainen apu

Vammaisen henkilön mahdollisuus osallistua yhdenvertaisesti opiskeluun ja työhön tulee ehdottomasti varmistaa. Opiskeluun kuuluvan työssäoppimisjakson/koulutussopimusjakson aikana työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä opiskelijan tulee saada kaikki se henkilökohtainen apu, joka oppilaitoksessakin on saatavilla. Työskennellessään avoimilla työmarkkinoilla tai yrittäjänä tulee vammaisen henkilön saada henkilökohtaista apua siten, että hänellä on yhdenvertaisesti mahdollisuudet työn tekemiseen, työssä etenemiseen ja yritystoiminnan toteuttamiseen kuin kenellä tahansa henkilöllä.

11 § Henkilökohtaisen avun työnantajamalli

Maakunnan on varmistettava, että työnantajamalli on asiakkaan edun mukainen ja apu tosiasiallisesti toteutuu. Työnantajamallin toteutumista on tarvittaessa täydennettävä muilla tukitoimilla. Palvelujärjestelmän tulee olla erityisen selkeä ja yhdenmukainen.

12 § Asumisen tuki ja palvelut

Valmistelussa tulee harkita, onko säädökseen lisättävissä asiakassuunnitelman säännöllinen tarkistaminen

13 § Lasten asumisen järjestäminen

Säädöksessä tulee huomioida, että asumiseen liittyvää päätöstä tulee tarkistaa säännöllisesti.

17 § Liikkumisen tuki ja palvelut

Säädös on tarpeellinen ja siinä tulee huomioida myös yrittäjänä toimivan vammaisen henkilön liikkumisen tarve ja riittävä tuki elinkeinon harjoittamiseen myös kuljetuspalveluiden kohdalla.

18 § Liikkumisen tuen ja palvelujen toteuttaminen

Lain perusteluiden mukaan kuljetuspalveluita tarjottaisiin toiminnallisen alueen sisällä, jonka maakunta määrittäisi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan (jonka pohjalta toiminnallisen alueen määrittely tapahtuisi) kuljetuspalveluja järjestettäisiin vammaisen henkilön asuinkunnan ja lähikunnan alueella. Tältä osin valinnanvapauslainsäädännössä esitetty henkilökohtainen budjetointi vapauttaisi vammaiset henkilöt kulkemaan esimerkiksi työmatkoja ja elinkeinonharjoittamista varten myös laajemmin, toiminnallisesta alueesta riippumatta. Henkilökohtaisen budjetin rajoitteena elinkeinotoiminnalle ja työmatkoille on kuitenkin sen rajallisuus. Työelämässä yhdenvertaisesti toimiminen ei saa olla riippuvainen henkilön asuinpaikasta tai maakunnan määrittelemästä toiminnallisesta alueesta.

Vates-säätien lausunnon sisältöön ovat vaikuttaneet säätien taustayhteisöt.

Helsingissä 28. päivänä kesäkuuta 2017

Jaana Pakarinen
Säätien johtaja